Черновський С.М., ст. викл., Рибак Н.С.

Київський національний університет технологій та дизайну

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ

Анотація. *Молодіжна політика в Україні визнана одним із пріоритетних напрямів державної політики. Перспектива успішного становлення української нації пов'язана з пошуком оптимальних шляхів розв'язання проблеми розвитку, збереження та зміцнення здоров'я населення, зокрема, молоді. Теоретично обґрунтовано один із перспективних напрямів вдосконалення процесу фізичного виховання студентів різних спеціальностей – застосування у навчально-виховному процесі здоров'язбережувальних технологій.*

Ключові слова*: здоров'язбережувальні технології; фізичне виховання; студенти.*

Chernovsky S., Rybak N.

Kyiv National University of Technologies and Design

INNOVATIVE FORMS OF THE HEALTH'S DEVELOPE TECHNOLOGIES IN PHYSICAL EDUCATION STUDENTS

Abstract. *Youth policy in Ukraine is recognized as one of the priority directions of the state policy. The prospect of successful establishment of the Ukrainian nation associated with finding optimal solutions to problems of development, preservation and strengthening of health of the population, in particular young people. Theoretically proved one of the promising directions of perfection of process of physical education of students of different specialties – application in the educational process the health's develope technologies.*

Keywords: *health's develope technologies; physical education; students.*

Постановка проблеми. Перспектива успішного становлення української нації пов'язана з пошуком оптимальних шляхів розв'язання проблеми розвитку, збереження та зміцнення здоров'я населення, зокрема, молоді. Це також зумовлено потребою економіки країни, коли від стану здоров'я молодого покоління залежить якість та кількість продуктивних сил та потенціал майбутнього суспільного розвитку. Нажаль на сучасному етапі, питання розвитку, формування та збереження здоров'я молодого покоління залишається досить гострим, а показники й тенденції продовжують залишатися незадовільними [7].

Ряд сучасних концептуальних розробок побудови освітніх систем у філософсько-психологічному розумінні людської індивідуальності і її розвитку в освіті, модифікації поведінки із використанням знань аксіології та сенергетики, розвиток та формування здоров'я на основі установлених природно-наукових закономірностей його накопичення та стабілізації, дозволяють підкреслити такий стан, який визначає необхідність введення здоров'язбережувальних здоров'язбережувальних технологій в освіті, яким відводять провідну роль в гуманізації освіти і реалізації здоров'яцентриської парадигми здоров'я людини третього тисячоліття – епохи розквіту культури здоров'я. Але вирішення даного питання в рамках сучасної системи освіти ускладнено тим, що система, яка називається "здоров'язберігаючою", першочергово за своїм визначенням, орієнтує фахівців лише на збереження здоров'я студентів в стратегічному і методологічному відношенні являється невірним так як в молодому віці необхідно розвиток, зміцнення та вдосконалення його потенціалу [2].

Інноваційні форми здоров'язбережувальної діяльності в умовах сучасного закладу вищої освіти сьогодні привертають увагу викладачів, тренерів, методистів,

педагогів. Закон України «Про вищу освіту» чітко визначає, що освітня діяльність – діяльність закладів вищої освіти, що провадиться з метою забезпечення здобуття вищої, післядипломної освіти і задоволення інших освітніх потреб здобувачів вищої освіти та інших осіб [5; 6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел з даного питання вказують на те, що здоров'язбережувальна педагогічна система в вишах виявляється малоефективною (А.В. Богданова, С.Б. Бондарь, В.А. Смирнова, Т.В. Виборнова; Ю.А. Гордеев, И.В. Гордеева; В.Н. Ирхин; И.В. Ирхина; С.Н. Филиппова та ін.) і здоров'я студентів від курсу до курсу погіршується (Н.А. Агаджанян; М.К. Зубрицкий, Г.А. Залезинская; Б.И. Новиков, В.В. Федоткин; И.Н. Полунин, Т.Ю. Щурова, Ю.И. Филимонов та ін.). Проблема здоров'я його розвитку, зміцнення та збереження досліджувалася науковцями різноманітних дисциплін: фізіологами В.М. Бехтеревим, М.О. Бернштейном, І.М. Сєченовим, О.О. Ухтомским; психологами В.В. Давидовим, Д.Б. Ельконіним, О.В. Запорожцем, В.П. Зінченко, О.М. Леонтьевим та ін.; психологами і психофізіологами А.Р. Лурієм; філософами В.П. Андущенком, Е.В. Ільенковим, В.Г. Кремінем; педагогами, лікарями, теоретиками фізичної культури та спорту П.Ф. Лесгафтом, Е.А. Аркіним, і Ю.Ф. Змановским, С.У. Гончаренком; фахівцями у галузі біомеханіки і спортивної педагогіки О.А. Архиповим, С.В. Гаркушею, В.М. Зациорським, Д.Д. Донським, С.В. Дмитрієвим, А.М. Лапутіним, М.О. Носком та ін.; педагогами з теорії та методики фізичного виховання О.Д. Дубогай, В.Г. Ареф'євим, Л.П. Сущенко, О.В. Тимошенком та ін.

Мета дослідження: простежити особливості використання інноваційних технологій у діяльності сучасного ЗВО щодо здоров'язбережувальної діяльності.

Оскільки загальноприйнятим синонімом терміну «інновація» є нововведення, то альтернативними його визначеннями є: цілеспрямовані зміни, які вносять у середовище впровадження нові стабільні елементи, які викликають перехід системи з одного стану до іншого [1].

Методи дослідження: аналіз, узагальнення й систематизація правових норм (норм чинного освітнього законодавства), педагогічний експеримент.

Виклад основного матеріалу. В традиційній педагогіці поняття здоров'язбережувальної діяльності, здоров'язберігаючі освітні технології пояснюються по різному. Але якщо дотримуватися методологічного регулятиву В.В. Серикова, то стосовно до поставленої проблематики, можна визначити технологію, як здоров'ярозвивальну педагогічну діяльність, яка по новому будує відносини між освітою та вихованням, переводить їх в рамки життєзабеспечуючого процесу, направленого примноження здоров'я учасників цього процесу. Ці технології покликані забезпечувати природні якості студентів: їх розумових, моральних і естетичних почуттів, потреби в діяльності, оволодіння досвідом спілкування з людьми, природою, мистецтвом [8].

Здоров'язбережувальна технологія фізичного виховання – це модель сумісної педагогічної діяльності викладача і студента із проектування, організації і реалізації індивідуального режиму рухової активності студента, що спирається на супутні технології, міждисциплінарний підхід, спрямований на профілактику захворювань, зміцнення, розвиток і вдосконалення здоров'я із метою якісної підготовки до майбутньої професійної діяльності [2].

Здоров'я і заснована на ньому життєва цілісність організму можуть стати точкою докладання зусиль не тільки медиків, але і педагогів, психологів, тобто – бути предметом проектування, а не просто впливу на наявний стан. Навчальні заклади часто

«консервують» і «відтворюють» дитячу захворюваність саме тому, що за традицією або мимоволі віддають перевагу другій позиції (впливу на поточний стан) [7].

Не виправляє положення і прийнята в масовій практиці система профілактичних заходів, оскільки вона орієнтується на ту ж позицію. У будь-якому випадку фахівець як би ставиться перед фактом захворювання або його відсутності [1].

Актуальність і доцільність обґрунтування наукових основ застосування здоров'язбережувальних технологій в процесі фізичного виховання студентів різних спеціальностей закладів вищої освіти вимагають саме такі суперечності: між активним впровадженням в освіті новітніх технологій навчання та застарілою практикою фізичного виховання студентів; між великим бажанням студентів університетів до самовиховання і низьким рівнем його втілення; рівнем наукових досягнень із розробки здоров'язбережувальних і здоров'ярозвивальних технологій та здатністю використовувати їх результати в процесі роботи ЗВО; між соціальними вимогами до виховання здорових громадян України та недостатніми можливостями ЗВО щодо їх ефективної, цілеспрямованої реалізації в процесі фізичного виховання студентів; пропагандою ведення здорового способу життя студентів ЗВО та відсутністю належних практичних заходів, недостатньою підготовкою компетентних кадрів у ЗВО; недостатньою мотивацією до активних занять з фізичного виховання, та самостійних занять з фізичного виховання тобто – самовдосконалення; інколи з бажанням займатися фізичним вихованням та самовдосконалення виникає проблема в його реалізації, а саме відсутністю місць та умов для занять; максимальне використання оточуючого середовища, природних чинників за місцем навчання та проживання; відсутність сучасних навчальних технологій пов'язаних із специфікою навчального процесу та майбутньою спеціальністю [1; 2].

При такій постановці проблеми потребують уточнення критерії основного результату здоров'язбережувальних технологій. Цей результат повинен полягати в тому, що ефект окремого здоров'ярозвивального заходу закріплюється у вигляді стійкого, константного, цілісного психосоматичного стану, який далі може відтворюватися у режимі саморозвитку. Це і є прижиттєво сформоване здоров'я, яке педагогічно і психологічно культивується на основі певного методичного забезпечення [3].

Нами були вибрані в якості предмету дослідження технології, спрямовані на планомірний та динамічний розвиток рухових якостей, рухових навиків, які необхідні студентам в їх майбутній трудовій діяльності.

До таких технологій відносимо спеціально створені зовнішні умови – організація навчально-тренувального процесу в спеціальних тренажерних залах, на гральних площадках із різноманітним додатковим обладнанням та інвентарем.

На наш погляд, успішне вирішення даної проблеми багато в чому залежить від розробки і впровадження у навчально-виховний процес тренувальних пристроїв, простих і сучасних тренажерів та спеціального додаткового обладнання, які спрямовані на розвиток як загальних так і спеціальних рухових якостей.

Сьогодні є низка альтернативних визначень термінів «інновація», «інноваційна діяльність», «інноваційні форми, методи, прийоми, технології, методики». Окрема галузь науки «педагогічна інноватика» за своїми завданнями вивчає інноваційні процеси в освіті, процеси створення нового в системі освіти та педагогічної науки; сприйняття нового соціально-педагогічним співтовариством; застосування педагогічних новацій, а також систему рекомендацій для теоретиків і практиків щодо пізнання інноваційних освітніх процесів та управління ними [1].

У контексті освітньої діяльності (складовими якої є навчальна, наукова, інноваційна) ми визначаємо інноваційну форму як таку організацію змісту освітньої діяльності, що найбільш ефективно сприятиме засвоєнню результатів навчання. Відповідно до чинного освітнього законодавства результатами навчання є знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів [1].

Сучасні дослідники розрізняють інноваційні форми проведення навчальних занять та інноваційні форми активізації пізнавальної діяльності студентів. До останніх відносяться: ґрунтовна мотивація до вивчення дисципліни загалом та конкретної теми зокрема; апелювання до вже набутого соціального досвіду молодих осіб; використання рейтингової системи з бонусами й заохоченнями (покараннями) для студентів; використання анаграм, рівнянь, чайнвордів, кросвордів, дидактичних ігор; застосування інтерактивних методик; проведення заходів з урахування міжнародних, європейських, вітчизняних пам'ятних дат і святкових подій; персоніфікація й театралізація у ході навчальних занять та позааудиторних заходів із дисципліни та ін. [2].

Нормами чинного освітнього законодавства визначається, що освітній процес у закладах вищої освіти здійснюється за такими формами: навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи. Основними видами навчальних занять у закладах вищої освіти є: лекція, лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття, консультація. Тому використання інноваційних форм роботи зі здобувачами вищої освіти здійснюється на лекційних заняттях, практичних, лабораторних [4]. Оскільки навчальна дисципліна «Фізичне виховання» має практичне спрямування, для її опанування в навчальних планах технічних спеціальностей передбачаються практичні заняття, у ході проведення яких застосовуються форми групової роботи, інтерактивні вправи, заздалегідь підготовлені імітаційні та рольові ігри.

Це видається надзвичайно важливим в руслі реалізації принципу академічної свободи як самостійності й незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів та реалізується з урахуванням обмежень, встановлених законом [5].

Тому забезпечення академічної свободи викладачів та студентів уможливлюється завдяки автономії закладу вищої освіти в розумінні його самостійності, незалежності і відповідальності в прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених законодавством.

Висновки. На сьогодні актуальним рішенням проблеми розвитку, збереження та зміцнення здоров'я молоді – це підвищення інтересу і мотивації студентів різних спеціальностей до занять фізичним вихованням завдяки розробці, обґрунтуванню та впровадження в заняття фізичного виховання студентів різних спеціальностей ЗВО здоров'язбережувальних технології. Та у розробці методичних та дидактичних матеріалів запровадження сучасних здоров'язбережувальних технологій для викладачів.

На нашу думку, найбільш узагальненим критерієм класифікації інноваційних форм навчальних занять може стати їхній поділ на матеріальні й процесуальні (за критерієм змісту інновацій, залежно від предмету їхнього спрямування). Якщо для

групи матеріальних інновацій форм навчальних занять буде характерним посутнє нововведення зовнішнього прояву цієї інновації («айстопінг», «сторітелінг», «десант», «бульвар», «воркшоп», «букроссинг» та ін.), то для група процесуальних інноваційних форм буде спрямована на їхнє впровадження в освітню діяльність за допомогою конкретних методів, методик, прийомів їхньої реалізації.

Отже, поняття інновацій в освіті є багатогранним та до кінця не вивченим, однак головним для відображення його змісту є нововведення, якісно кращі та відмінні від традиційних, усталених. Їхня мета – забезпечити вищі рівні показників результативності навчання та інтересу студентів до освітньої діяльності.

Широке застосування у навчально-виховному процесі сучасних здоров’язбережувальних технологій – один із перспективних напрямків для вдосконалення процесу з фізичного виховання студентів різних курсів. Застосування у навчально-виховному процесі спеціальних технологій актуально і перспективно.

Список використаної літератури

1. Андрєєва О. В. Фізична рекреація різних груп населення: монографія. К.: Поліграфсервіс, 2014. С. 58–98.

2. Гаркуша С. В. Теоретичні аспекти проблеми формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання технологій збереження здоров'я. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. 2013. Вип. 113. С. 171–173.

3. Жалій Р. В. "Здоров’язберігаючий сторітелінг": поняття, методика застосування в процесі формування валеологічної компетентності. *Гуманітарний вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка*: зб. наукових праць. Ред. кол., гол. ред. Л. М. Рибалко. Полтава: ПолтНТУ імені Ю. Кондратюка. 2017. ІІ. Р. 189–198.

4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19.

5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.

6. Лапутін А. М., Носко М. О., Кашуба В. О. Біомеханічні основи техніки фізичних вправ. К.: Науковий світ, 2001. 201 с.

7. Носко М. О., Єрмаков С. С., Гаркуша С. В. Теоретико-методичні аспекти зміцнення фізичного здоров'я учнівської та студентської молоді. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету*. 2010. Вип. 76. С. 243–247.

8. Сериков В. В. Образование и личность. Теория и практика проектирования педагогических систем. М.: Издательская корпорация "Логос", 1999. 272 с.